

Зубык Н. В. Использование онлайн-ресурсов на уроках литературы родного края во время изучения первого раздела трилогии У. Самчука «Волынь»

В статье освещается вопрос практического использования интерактивных онлайн-платформ как одного из эффективных инновационных инструментов в формировании компетентностей личности на уроках литературы родного края во время изучения творчества У. Самчука. Предложено несколько онлайн-ресурсов как наиболее методически удачных во время анализа первого раздела романа «Волынь», рассмотрено вариантность их использования. Такие формы работы способствуют всестороннему формированию одарённой личности, развитию творческого мышления школьников, цифровых умений и навыков – тех ключевых компетентностей, которые необходимы образованному человеку XXI века.

Ключевые слова: У. Самчук, OneNote, Jigsaw Planet, Learning Apps, Kahoot, Padlet, WordArt, QR, Story Jumper.

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕКСТУ

УДК 811.161.2

Ірина Бабій

к. філол. наук, доцент, (м.Тернопіль)

DOI 10.25128/2617-3427 20.52.14

Типологія та функції односкладних речень у романі «Марія» Уласа Самчука

Стаття присвячена розгляду односкладних речень у романі Уласа Самчука «Марія». У сучасній синтаксичній теорії проблема вивчення односкладних речень тривалий час є актуальною. У статті охарактеризовано односкладні речення з формально-граматичного і семантичного погляду, описано основні типи цих речень. Простежено своєрідність синтаксичної будови та функціонування односкладних речень у прозовій мові Уласа Самчука. У результаті розгляду семантико-синтаксичної організації художньої оповіді Уласа Самчука виявлено, що письменник часто

вживає односкладні конструкції, наділяючи їх різноманітною естетичною вагою.

Ключові слова: односкладне речення, типи односкладних речень, означено-особові речення, неозначено-особові речення, узагальнено-особові речення, безособові речення.

Babiy Irina. The typology and functions of one-member sentences in the novel "Maria" by Ulas Samchuk.

The article is dedicated to the consideration of one-member sentences in the novel "Maria" by Ulas Samchuk. In modern syntactic theory, the problem of studying one-member sentences has been debatable and urgent for a long time. The article characterizes one-member sentences from formal grammatical and semantic point of view, describes the main types of these sentences. We traced originality of syntactic structure and functioning of one-member sentences in Ulas Samchuk's prose.

As a result of the consideration of the semantic-syntactic organization of the artistic story by Ulas Samchuk, it is revealed that the writer often uses one-member sentences, giving them a variety of aesthetic weight. We found that the most used are definite-personal, indefinite-personal, impersonal and nominative sentences. Using these one-word sentences, the author creates landscape sketches that act as the background on which the events unfold. Ulas Samchuk fills his story with emotions and psychology. It is revealed that monosyllabic sentences used in monologues, and reflections of characters often help to reproduce the psychological state of characters, to convey an assessment of the depicted events.

Most often, Samchuk uses monosyllabic sentences in landscapes, dialogues, monologues. Using these constructions the author enriches an arsenal of visual and expressive means of artistic narration.

Key words: *one-member sentence, types of one-member sentences, definite personal, indefinite personal, generalized personal, impersonal, sentences.*

Постановка наукової проблеми та її значення.

Творчість Уласа Самчука – самобутнє явище в українській літературі ХХ ст. Несправедлива доля спіткала цього визначного й талановитого письменника та його творчість (забуття, еміграція, заборони, нездійснена мрія повернутися на Батьківщину тощо). Тривалий час художня спадщина Уласа Самчука залишалася невідомою для українського

народу. З винятковою силою і майстерністю письменник описав життя та передав глибоку душу українців. На долю українського народу випало немало горя, страждань та трагедій, які, власне, й відображує автор у своїх творах. Письменник переживав за рідний народ, розумів і водночас підтримував своїх героїв, простих українських селян, в намаганні бути щасливими. З одного боку, автор зобразив їх важке життя, злигодні й щоденні турботи, біль і страждання, відтворив національну трагедію, «жах голодної смерті», а з іншого, - віру в краще життя, кохання, радощі материнства та надзвичайну любов до своєї землі. «У романах, особливо у «Марії», Самчук підходить до відображення життя з мірою українського вітаїзму – утвердження торжества життя в його найрізноманітніших проявах, навіть тоді, коли воно конвульсивно вибивається з небуття чи повисає над прірвою» [2, с. 205].

Тонкий психологізм, глибоке проникнення в проблему, майстерність художнього зображення сьогодні викликають науковий інтерес і літературознавців, і мовознавців. Наша розвідка присвячена аналізу односкладних речень (ОР). Ці конструкції характеризуються семантичною розгалуженістю та естетичною вагомістю в художній мові, часто вживаються в описах, монологіях, діалогах тощо.

Аналіз досліджень цієї проблеми. У сучасному мовознавстві питання вивчення односкладних речень і сьогодні залишається дискусійним та актуальним. Односкладними називають «речення з одним наявним головним членом, що не потребують поповнення другим головним членом» [6, с. 113]. Базовими в галузі синтаксису (зокрема, й щодо вивчення односкладних конструкцій) є праці Л. Булаховського, І. Вихованця, А. Загнітка, І. Слинько, Н. Гуйванюк, М. Кобилянської, К. Шульжука, Р. Христіанінової, П. Дудика, Л. Прокопчук, С. Бевзенка та ін. Однак, сьогодні в сучасній синтаксичній теорії наявні дискусії, що стосуються аналізу граматичної природи односкладних конструкцій, розгляду головного члена, класифікації односкладних речень тощо. В останні

десятиріччя з'явилися праці, присвячені розгляду особливостей уживання ОР у художньому мовленні.

Велику кількість односкладних конструкцій ужито у творах Уласа Самчука. Оскільки в сучасній лінгвістиці поки що відсутні праці, присвячені розгляду ОР у творах письменника, наше дослідження є **актуальним. Предметом** аналізу будуть односкладні речення, виявлені в романі «Марія».

Мета і завдання статті. Мета праці – здійснити аналіз семантико-граматичної природи односкладних речень та їх функціонування в романі «Марія» Уласа Самчука.

Для реалізації зазначеної мети необхідно розв'язати такі **завдання**: а) застосувавши сучасну класифікацію односкладних речень, охарактеризувати типологію ОР, виявлених у романі «Марія»; б) описати семантико-граматичну природу головного члена речень; в) простежити особливості вживання ОР у творі.

Матеріалом для дослідження послужить роман-хроніка «Марія» (1934 р.) Уласа Самчука, в якому на прикладі однієї української родини відтворено життя всього народу у першій половині ХХ століття, описано традиції та звичаї українців, їх щиру і доброзичливу душу. Письменникові «вдалося у межах «хроніки одного життя» показати широке коло проблем, мотивів, колізій (життя і смерті, сирітства, кохання, шлюбу, батьків і дітей, віри в Бога й атеїзму, тоталітаризму, голоду тощо)» [4, с. 495]. Роман «Марія» - перший твір, в якому описано голод 1933-34 р. в Україні. Головною героїнею роману є українська жінка-мати, жінка-страдниця Марія. Твір «витриманий у високому стилі художньої агіографії, що надає образу Марії вищого, надпобутового сенсу, наближуючи її до біблійних героїнь і водночас підносячи цей образ до рівня символу України» [2, с. 205].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. У сучасному синтаксисі виділяють кілька різновидів ОР залежно від семантики та форми вираження головного члена, а саме: означено-

особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові, інфінитивні, номінативні, вокативні, генітивні. Всі різновиди поділяють на дві групи: дієслівні й іменні.

Поширеним у мові різновидом ОР є **означено-особові**, які найлегше можна визначити, оскільки «вони виразно спеціалізовані та індивідуалізовані, бо вказують на означену особу» [3, с. 134-135]. Означено-особові речення – «різновид односкладних простих речень, у яких виконавач дії мислиться означено, а головний член виражений дієсловом у формі 1-ї або 2-ї особи однини чи множини теперішнього або майбутнього часу дійсного способу чи наказового способу» [3, с. 134]. Найчастіше ці речення мовці вживають у діалогах, монологах, роздумах героїв.

У романі «Марія» означено-особові речення становлять численну групу. Головний член у таких реченнях найчастіше виражений:

1) дієсловом 1 особи однини та множини дійсного способу, наприклад: «- *Переб'ю ребра і другу ногу вирву*» [5, с. 27]; «- *Побачу. Може, зайду*» [5, с. 27]; «*Так мало пам'ятаю їх, але тепер бачу і пізнаю їх виразно*» [5, с. 41]; «- *Е-е, Маріє... Гублю віру... У все гублю віру... Перестаю у землю вірити*» [5, с. 109]; «*А там побачимо*» [5, с. 114];

2) дієсловом 2 особи однини і множини дійсного способу, наприклад: «*Ось досіємо – й тоді на вечірню*» [5, с. 17]; «*Отак йдеш полями. Ті самі вони... і не ті*» [5, с. 109];

3) дієсловом наказового способу, наприклад: «*Не введь у гріх сироти*», - *говорив Романові Мартин*» [5, с. 14]; «- *Кажу, оповідай!.. Мовчи, Палажко. Не стій, дівчино, й не виглядай*» [5, с. 20]; «- *Гнате!.. Ти!.. Не муч мене! Слухай, прошу тебе, не ходи, не купуй!*» [5, с. 22]; «- *Поглянь на Божий світ. Поглянь на наш сад, наше поле... Подивися, які он дерева... А пригадай, Маріє...*» [5, с. 109].

Означено-особові речення виражають емоційний стан персонажів, сприяють дієвості, руху висловлення.

Виконавець дії в **неозначено-особових реченнях** – присутній, але не названий; можна тільки здогадуватися про кого йдеться, хто виконує названу дію. Особи «сприймаються неозначено, не індивідуально» [3, с. 137]. У

виявлених у романі «Марія» неозначено-особових ОР головний член речення виражений:

1) дієсловом 3-ї особи множини теперішнього часу, наприклад: «*Йдуть рівно, поволі... Ідуть, ідуть, ідуть*» [5, с. 19]; «*Радять, метушаться*» [5, с. 32]; «*Подають страви*» [5, с. 34];

2) дієсловом минулого часу дійсного способу у множині, наприклад: «*Написали бозна про якого мурина*» [5, с.14]; «*Поорали, посіяли, зняли яблука й сливи, викопали буряки, бараболі, порубали капусти. Корнія забрали у матроси*» [5, с. 20]; «*У молодих знов зустрічали повінчаних з образами та хлібом. Знов вели до хати, садовили за стіл, їли та пили. Після вели молоду до комори, вдягали «тура», вводили до хати, дурили молодого. Уводили замість Марії накриту рядном стару бабу. Приводили, ставили перед молодим і співали*» [5, с. 36].

У романі «Марія» неозначено-особові речення найчастіше вжиті в діалогах. У таких реченнях основна увага спрямована на події, факти, на дії, які виконує герой.

Серед односкладних речень поширеним є різновид **узагальнено-особових речень**, названа дія в яких стосується всіх і кожного. У таких реченнях дія «сприймається узагальнено, як така, що характерна за певних умов для будь-кого» [3, с. 141]. У виявлених реченнях головний член найчастіше виражений дієсловом 2 особи однини і множини, наприклад: «*Видно, проти долі не підеш...*» [5, с. 35]; «*Бий тебе сила Божжа!*» [5, с. 105]. Рідше - дієсловом 1 особи теперішнього або майбутнього часу, формою чоловічого або жіночого роду минулого часу, наприклад: «*Віддамо тіло снові*» [5, с. 130]; «*А то вбив собі в голову*» [5, с. 73].

Найуживанішими в мові є **безособові речення**, в яких «головний член означає стихійну дію чи стан природи або таку дію чи стан особи, які настають незалежно від її волі» [3, с. 145]. Безособові речення, виявлені в романі «Марія», з огляду на семантику можна об'єднати у групи, які виражають:

1) стан природи, наприклад: *«На дворі вже вечоріло!»* [5, с. 114]; *«Темно. Темно на землі»* [5, с. 66]; *«Весняно і тихо. Пахне земля міцними випарами»* [5, с. 73]; *«Темно і зоряно»* [5, с. 75]; *«Стемніло»* [5, с. 50];

2) дію невизначеного діяча, стихійної сили тощо, наприклад: *«Як-не-як чоловік є. Створено його по образу і подобию Божію»* [с. 103]; *«Чути пісню, стукіт коліс, хльоскання батога»* [5, с. 17]; *«Між тим вечором, між тією темнотою чути розлите прокляття..»* [5, с. 114];

3) фізичний і психічний стан людини, наприклад: *«Марія хихотить. Приємно»* [5, с. 19]; *«Страшно за твою таку красу»* [5, с. 22]; *« - Тошненько мені та нудненько мені! Що то буде з тією жінкою?»* [5, с. 44]; *«Прикро і боляче. Пішла все-таки»* [5, с. 57]; *«Ні. Весело їй»* [5, с. 58]; *«Душно»* [5, с. 30];

4) стан, зумовлений відсутністю чогось або когось, наприклад: *«Не має сили»* [5, с. 22]; *«Тихо. Нема відзвуку»* [5, с. 25]; *«Нема тобі, Маріє, звороту»* [5, с. 45]; *«Нема вже осини, нема запахів горілого бараболиння, нема шелесту кукурудзяного листу і розцілованих барвистих яблунь»* [5, с. 124];

5) дію неусвідомленої сили, наприклад: *« Для збору бур'янів кинута цілий народ, військо, пресу, письменників і вчених»* [5, с. 125]; *«З далеких піль віяло запахом чорнозему»* [5, с. 133];

6) для передачі різних модальних значень (можливості, неминучості тощо), наприклад: *« Не можна так на галай-балай»* [5, с. 17]; *«Треба ж вченим наперед віддати шану»* [5, с. 29]; *«Треба гасати, грати у свинки, колдовку»* [5, с. 12]; *«Їй же треба ще одно відро води»* [5, с. 15].

У виявлених безособових реченнях головний член виражений:

1) безособовим дієсловом, наприклад: *«Стемніло»* [5, с. 50]; *«Вечоріло. Чекав на Марію»* [5, с. 56]; *«Смеркає»* [5, с. 123];

2) безособовим дієсловом на -ся (-сь), наприклад: *«Хочеться пити й п'яніти»* [5, с. 8]; *«Робилося шкода затраченого дівоцтва. Хотілося мстити»*

- комусь» [5, с. 46]; «Не думалось і не могло думатися, що і цьому буде край» [5, с. 52]; «Спати в таку ніч не хочеться» [5, с. 65]; «А тепер? Ходилося по лісах, запусках, збиралося дичечки, тицялося рівними рядочками, щодня заглядалося до них» [5, с. 110];
- 3) особовим дієсловом у значенні безособового, наприклад: «З далеких піль віяло запахом чорнозему» [5, с. 133];
- 4) безособовим дієсловом на *-но, -то*, наприклад: «Батька зовсім не видно» [5, с. 10]; «Початок зроблено» [5, с. 60]; «Перед святами напечено гори повних паляниць, книшів» [5, с. 64]; «У передньому куті стіл, на нім насипано зерно, сіно і застелено білим доморобним настільником» [5, с. 65];
- 5) предикативним прислівником на *-о, -е*, які можуть уживатися з допоміжним дієсловом *стало, було, робиться* і *под.*, наприклад: «Йому було скрізь тяжко. Може, там буде легше...» [5, с. 10]; «Прикро й боляче...» [5, с. 12]; «Надто тут спокійно, надто радісно» [5, с. 18]; «- Ніяково. У мене ж діти, господарство» [5, с. 73]; «Легко, радісно» [5, с. 86];
- 6) предикативно-безособовими словами *треба, слід, можна, необхідно, доцільно* і *под.* стан разом з інфінітивом або без нього, наприклад: «Тепер вже й потанцювати можна» [5, с. 26]; «Треба на шлюб благословити» [5, с. 32]; «Нелегка це річ. Треба гроша, а де його взяти. Треба сили, треба людей» [5, с. 69]; «Ех, Маріє... Хіба можна вірити далі і хіба потрібно жити?» [5, с. 110];
- 7) заперечним словом *нема (немає)*, наприклад: «Нема. Не може бути» [5, с. 46]; «Шлюбу нема, родин нема, мерлин нема» [5, с. 103].

Серед односкладних речень у сучасному синтаксисі виділяють групу **інфінітивних речень**, «які мають і семантично незалежний від інших членів речення інфінітив у ролі головного члена» [3, с. 156]. Тривалий час інфінітивні речення розглядали серед безособових. В інфінітивних

односкладних реченнях, виявлених у романі «Марія», виражається:

- категоричний наказ, спонукання, заклик до дії, наприклад: «- *Не вчитися, а бити*» [5, с. 107]; «*Не личить бути жінці вищою від чоловіка*» [5, с. 26];

- запитання, сумнів, вагання, нерішучості, виражені у формі запитань, наприклад: «*Відкинути? А як відкинеш, коли вона шовкова і коли так приємно на неї дивитися*» [5, с. 22];

- неминучість, можливість, неможливість у заперечних інфінітивних реченнях тощо: «*Не вгамувати його, не втримати*» [5, с. 28];

- порада, бажана дія в інфінітивних реченнях із часткою би (б), наприклад: «*Ах, коли б про своє, про власне розповісти. Коли б розказати думи свої*» [5, с. 14]; «*Боже, Боже!.. Коли б нам скоріше доробитися чого!..*» [5, с. 63].

За допомогою безособових речень автор висловлює різні модальні значення, емоції, почуття героїв.

Численну групу становлять також **номінативні речення**. На відміну від охарактеризованих дієслівних речень, головний член в цих ОР виражений не дієсловом, а іменником. Номінативні речення – різновид ОР, «якими стверджується буття предмета, явища або особи і які мають головний член речення, виражений лексемою у називному відмінку або сполученням слів із прямим відмінком у центрі» [3, с. 161]. Як правило, з огляду на семантику науковці виділяють такі семантичні групи:

1) буттєві (екзистенціальні) речення, в яких охарактеризовано:

- предмети, що називають предмети, явища природи, географічні об'єкти, наприклад: «*Зима, морози і сніги*» [5, с. 24]; «*Тиша. Приморозь*» [5, с.78]; «*Новий рік. Водохрещі*» [5, с. 26]; «*Ніч і мороз. Тиша*» [5, с. 28]; «*Золота пахуча осінь*» [5, с. 40]; «*Тихий морозний вечір*» [5, с. 64];

- психічний стан людей, наприклад: «*Жалібні співи, кадильний дим, ридання Марії і жінок*» [5, с. 43]; «*Порвані і загнані мужики*» [5, с. 118];

2) вказівні речення, що вказують на особу, предмет. У них поряд з іменником у називному відмінку вжито вказівні частки *ось, он, от, онде, осьде*, наприклад: «*Ось і перелаз, гайок*» [5, с. 19]; «*Це вогонь і вода*» [5, с. 67]; «*Ні, це перший півень*» [5, с. 75]; «*Це ж не війна. Це революція*» [5, с. 96];

3) оцінні номінативні речення, що містять емоційну оцінку, наприклад: «*Золота дівка. Що не похопить - горить у руках*» [5, с. 32]; «*Тяжкі зернисті снопи. Край золотий, край праці і хліба*» [5, с. 63]; «*Але у Марії на душі суга. Тяжка і чорна суга*» [5, с. 74].

Номінативні речення виконують називну функцію. За допомогою таких конструкцій автор характеризує природу, пору року, обставини, в яких відбуваються дії, а також емоційний стан персонажів. Письменник часто вживає номінативні речення на початку розділів роману, абзаців.

Останнім часом у лінгвістиці серед односкладних речень виділяють **вокативні речення**, які ще називають реченнями-звертаннями. Ці речення «нерозчленовано виражають думку, почуття, волевиявлення і завдяки різному інтонаційному оформленню можуть передавати заклик, застереження, спонукання, докір, обурення тощо» [1, с. 104]. У романі «Марія» виявлені вокативні речення:

1) виражають звернення до адресата мовлення, щоб привернути його увагу, наприклад: « - *Мамо! Де наш тато?.. Куди його віднесли? Тату!.. Тату!.. - Ах, дитино, дитино!*» [5, с. 10]; « - *Тіточко, люба! Але ж я так люблю Корнія!*» [5, с. 23]; « - *Ех, Маріє, Маріє!* - вирвалося з його уст глибоке й болюче» [5, с. 25];

2) передають емоційні реакції мовців, наприклад: «*Ех, Маріє! Ех, ти, ти!.. Не все Марія співає*» [5, с. 13]; « - *Любий мій! Любий мій!* - палко вишіптує Марія» [5, с. 20]; « - *О мій ти цвяшечку! О мій крикунчику!.. Моє янголятко любе!.. - щebetала Марія*» [5, с. 38]; « - *Ти-и! Чорте! Сатано!* - вереснув Лаврін» [5, с. 114];

3) містять спонукання, заборону, застереження тощо, наприклад: « - *Ах, Боже, Боже!* - виривається тяжке зітхання» [5, с. 34]; « - *О Боже, о Боже!.. Що ти говориш?..*

Гнате, отямся!..» [5, с. 81]; «*Матері!* Чого ви плачете, матері? Шкода вам ваших синів?» [5, с. 89].

У романі «Марія» вокативні речення вжиті в діалогах, емоційно забарвленому мовленні. За допомогою таких речень письменник виражає емоційний стан героїв, часто ці речення передають стривоженість, страх людини.

До номінативних близькі **генітивні речення**, які зовсім недавно почали виділяти лінгвісти. До таких ОР відносять речення, в яких головний член виражений іменником або займенником у родовому відмінку, що «передає не тільки значення наявності, існування предмета, а й вказує на його кількісну ознаку» [3, с. 104]. Як правило, ці речення поділяють на стверджувальні і заперечні. У романі «Марія» виявлено кілька стверджувальних генітивних речень, а саме: «*Реготу, захоплення. Господи!*» [5, с. 27]; «*Книг у них*» [5, с. 13].

Розглянувши семантико-синтаксичну організацію художньої оповіді Уласа Самчука, зазначимо, що письменник часто вживає односкладні конструкції, наділяючи їх різноманітною естетичною вагою. Найбільш уживані означено-особові, неозначено-особові, безособові і номінативні речення. За допомогою них автор створює пейзажні замальовки, котрі виступають тлом, на якому розгортаються події. Улас Самчук наснажує свою оповідь емоційністю та психологічністю. Односкладні речення вжиті в монологіях героїв, в їх роздумах відтворюють психологічний стан персонажів, передають оцінку зображуваним подіям.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, односкладні речення, виявлені в романі «Марія» Уласа Самчука, становлять семантично та функціонально розгалужену систему. Серед виявлених ОР найчисельнішими є групи означено-особових, неозначено-особових, безособових та номінативних речень. Письменник найчастіше вживає ОР в пейзажах, діалогах, монологіях. За допомогою таких конструкцій автор збагачує арсенал зображально-виражальних засобів художньої оповіді.

Зазначимо, що в лінгвістиці поки що ґрунтовно і глибоко не проаналізовано семантико-синтаксичну організацію художньої оповіді Уласа Самчука, тому вивчення синтаксичних конструкцій є актуальним і потребує глибокого мовознавчого аналізу. Творчість Уласа Самчука – багатий матеріал для дослідження.

Джерела та література:

1. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Сучасна українська мова. Синтаксис: навч. посіб. К.: Вища шк., 2005. 270 с.
2. Гроно нездоланих співців: Літ. портр. укр. письм. XX ст. : навч. посіб. / упоряд. В. І. Кузьменко. К.: Укр. письменник, 1997. 285 с.
3. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови: підручник. К.: ВЦ «Академія», 2010. 384 с.
4. Історія української літератури XX – поч. XXI ст.: навч. посіб.: у 3 т. / за ред. В. І. Кузьменка. К.: Академвидав, 2013. Т. 1. 592 с.
5. Самчук У. Марія; Куди тече та річка. К.: Наук. думка, 2001. 416 с.
6. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: підручник. К.: ВЦ «Академія», 2004. 408 с.

References:

1. Bevzenko S.P., Litvin L.P. and Semerenko G.V. Modern Ukrainian language. Syntax: teach tool. K.: Higher School, 2005. 270 p.
2. A bunch of undeserving fellows: Lit. portraiture. ukr. letter. Twentieth century. : teach. tool. / order. VI. Kuzmenko. K.: Ukr. writer, 1997. 285 p.
3. P.S. Dudik, Prokopchuk L.V. Syntax of the Ukrainian language: a textbook. K.: Academy Academy, 2010. 384 p.
4. History of Ukrainian Literature of XX - beginning. XXI century: study. manual: in 3 volumes / ed. VI. Kuzmenko. K.: Akademvidav, 2013. Vol. 1. 592 p.
5. Samchuk U. Maria; Where the river flows. K.: Science. Opinion, 2001. 416 p.
6. Shulzhuk K.F. Syntax of the Ukrainian language: a textbook. K.: Academy Academy, 2004. 408 p.